

культурних традицій і музичної спадщини і виконується одне з головних завдань урочної та позаурочної роботи з музики – зробити музичне мистецтво потребою дитини, об'єктом її захоплення.

Література

1. Абдулин Э.Б. Теория и практика муз. Обучения в общеобразовательной школе: Пособие для учителя. – М.: Просвещение, 1983.
2. Кабалевский Д.Б. Воспитание ума и сердца: Кн. Для учителя. – М.: Просвещение, 1984.
3. Назайкинский Е.В. О психологии музыкального восприятия. – М.: Музыка, 1972.
4. Печерська Е.П. Музично-естетичне виховання школярів у позакласній роботі // Поч. школа. – 1986. – №9.
5. Ростовський О.Я. Педагогічна ситуація сприймання музики школярами // Муз. в школі.: Збірка статей, Вип.11. – К.: 1987.
6. Сухомлинський В.О. Як виховати справжню людину. Ставлення до краси в природі і суспільстві//Вибрані твори: В 5 т. - Т. 2. - Київ : Радянська школа, 1976. С. 149 – 418.
7. Щолокова О.П. Художньо-естетичне виховання школярів засобами світової художньої культури. - К.: УДПУ, 1993. - С. 57

М.В. Горбачова,
здобувач ступеня вищої освіти «бакалавр»
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського,
наук. керівник – канд. пед. наук, ст. викладач О.А.Шикирінська

ТВОРЧІСТЬ ЯК ФАКТОР АКТИВІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Постановка проблеми. Одним із пріоритетних завдань, визначених Національною доктриною розвитку освіти в Україні є створення умов для виховання особистості, здатної творчо мислити, самостійно приймати нестандартні рішення, гнучко реагувати на зміни в умовах докорінної перебудови всіх сфер життєдіяльності суспільства. У зв'язку з цим, нині відбувається модернізація національної системи освіти та впровадження новітніх концепцій виховання людини. На перехід від директивної до особистісно зорієнтованої моделі навчання та виховання, що націлює на пошук нових шляхів і засобів розкриття неповторного творчого потенціалу особистості, орієнтується Концепція загальної середньої освіти, Концепція національного та художньо-естетичного виховання учнів, Національна програма «Діти України», в якій визначено, що відродження суспільства України, його розвиток значною мірою залежить від творчості та активності його членів, їх ініціативи, тих умов, які створюються для розвитку творчого потенціалу кожної особистості [2].

Нині педагогічна наука розробляє парадигми особистісно зорієнтованого навчання для нової школи України ХХІ століття. Ця школа має плекати творчу особистість, здатну до самоосвіти та саморозвитку, критично мислячу, спроможну опрацьовувати різноманітну інформацію, використовувати набуті знання й уміння для творчого розв'язання проблем [2]. Проголосивши людину найвищою цінністю, наша держава стала на шлях втілення гуманістичних ідей у педагогічну теорію та практику. Саме тому навчання в сучасній школі має забезпечувати оптимальні умови для самореалізації особистості школяра, розкриття всіх закладених у ній природних задатків, її здатності до свободи й творчості. Розвиток творчих здібностей має бути невід'ємною умовою змісту всіх навчальних предметів початкової школи, органічно доповнювати навчальний процес для того, щоб забезпечити єдність знань, умінь і навичок учнів та їх творчих можливостей. У процесі навчання основними чинниками формування творчої особистості та розвитку її творчих здібностей є, насамперед, система естетичного виховання, модель особистісно-зорієнтованого навчання та творча особистість вчителя.

Аналіз попередніх досліджень. Протягом всіх років ця проблема привертає до себе пильний інтерес представників найрізноманітніших галузей наукового пізнання - філософії,

педагогіки, психології, лінгвістики тощо. Аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчив, що важливого значення в межах дослідження проблеми розвитку творчих здібностей школяра набувають праці філософів Г.Гегеля, В. Шинкарука; психологів Л.Виготського, Б.Теплова, С.Рубінштейна, П.Торренса; педагогів В.Сухомлинського, Ш.Амонашвілі, В.Шаталова, С.Лисенкової та ін. Науковцями проведено низку досліджень з проблеми музичного виховання як одного з дієвих чинників розвитку та формування творчої особистості школяра, наукових пошуків в галузі трудового виховання особистості як складової розвитку її творчих потенціалів, створення умов для розкриття творчих здібностей школярів. Утім найвагоміший внесок в розробку теоретичних і методичних основ гуманізації освіти в ХХ столітті належить видатному українському педагогу В.Сухомлинському, педагогічна спадщина якого має різноплановий і багатоаспектний характер. Саме він неодноразово наголошував на необхідності активізації інтересу та потреб учнів, зацікавлення у власному творчому розвитку [4]. Існує значна кількість праць, в яких розглядається проблема розвитку творчих здібностей молодших школярів, але лише в окремих аспектах. Більшість з них носить вузький характер, оскільки намагаються вирішити цю проблему під час позаурочної діяльності, а досліджень в яких би дана проблема вирішувалась комплексно – недостатньо.

Метою статті є дослідження творчості як фактору активізації навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів.

Виклад основного матеріалу. Творчі здібності особистості розглядаються як синтез її властивостей і рис характеру, які характеризують ступінь їх відповідності вимогам певного виду навчально-творчої діяльності та які обумовлюють рівень результативності цієї діяльності. Жодна наука не має чіткого визначення, яке б давало змогу конкретизувати це поняття. Аналіз наукової літератури переконує, що ця проблематика є багатоаспектною та вимагає міждисциплінарного дослідження.

Наприклад, філософія не трактує творчість як процес цілеспрямованого впливу, а передбачає, що вроджений світ людини складає те, що вона виробила та вдосконалила в собі, тобто властивості активної діяльності. Філософія розглядає творчість як діяльність, що передбачає створення уявлень і розумових ситуацій, які ніколи в цілому не сприймалися людиною в дійсності. У працях Г. Гегеля показано роль і здатність розуму до розвитку творчої продуктивної уяви. Г. Гегель розглядав творчість як діяльність, що народжує світ, ототожнював поняття «розвиток» і «творчість». Словники з філософії позиціонують творчість як активність, яка народжує дещо нове, чого ніколи ще не було, що виявляється у різних галузях суспільної практики, науки і техніки, літературі, мистецтві [6].

На відміну від філософії, психологія розглядає творчість як найвищу ступінь логічного мислення, що є поштовхом до діловитості, а результат якої – матеріальні та духовні цінності. При цьому основними рисами творчої особистості є цілісність сприйняття, здібність до передбачення, логічність, критичність уяви, рухливість мови, готовність до ризику, схильність до гри, інтуїція, підсвідома обробка інформації, дотепність тощо. Пояснюючи свою позицію з питань творчого розвитку, Л. Виготський зазначав, що «розвитком творчих здібностей ми називаємо таку діяльність, яка створює щось нове, однаково, чи буде це створене творчою діяльністю будь-якою річчю зовнішнього світу або побудовою розуму або почуття, яке живе та виявляється тільки в самій людині. Творчі здібності особистості – це синтез її властивостей і рис характеру, які характеризують ступінь їх відповідності вимогам певного виду навчально-творчої діяльності і які обумовлюють рівень результативності цієї діяльності» [1, с. 35].

Педагогіка позиціонує поняття творчі здібності як шлях постійної творчості, долавання стереотипів і вироблення нових, нестандартних, часто несподіваних ідей, оригінальних підходів і шляхів до їх втілення. Одним з головних педагогічних завдань при цьому є виховання людини, здатної акумулювати та творчо переосмислювати набутий досвід, досягнення людства в науці, культурі, мистецтві, розвивати технології. В.Сухомлинський відводить чільне місце даній проблемі у своїй педагогічній діяльності. Для нього творчо мисляча людина була ідеалом, тому що вона могла глибоко розуміти навколишній світ.

Організуючи роботу з дітьми, педагог передусім піклувався про розвиток їхнього мислення та мовлення, для чого використовував красу навколо: серед природи, багатой на живі образи, легше думати, краще фантазувати, швидше добирати слова з найтоншими відтінками. «Я прагнув, щоб перш ніж розгорнути книжку, по складах прочитати перше слово, діти прочитали сторінки найпрекраснішої у світі книги - книги природи» [5, с. 278].

Результатом багаторічних досліджень вчених стали висновки, що творчі здібності не є особливим даруванням для обраних, вони, навпаки, є властивістю, яка розподіляється між усім людством в більшій чи меншій мірі, а творче мислення починає працювати у будь-якої людини, якщо життя нашоухе її на певні труднощі, створює перепони у вигляді складних завдань. На підставі проаналізованих досліджень, можна стверджувати, що здібності – це стійкі індивідуально-психологічні властивості особистості, які є необхідною внутрішньою умовою її успішної діяльності.

Характерною особливістю дитячого мислення є те, що воно тісно пов'язане з яскравими предметами і явищами. В.Сухомлинський конкретизував свою думку так: «Дитина мислить образами. Це означає, що, слухаючи, наприклад, розповідь учителя про подорожі краплини води, вона малює в своїй уяві і срібні хвилі вранішнього туману, і темну хмару, і гуркіт грому, і весняний дощ. Чим яскравіші всі уявні ці краплини, тим глибше осмислює вона закономірність природи». Під системою уроків мислення В. Сухомлинський розуміє школу думки, без якої не уявляється повноцінної, ефективної розумової праці на всіх уроках не тільки в початковій школі, а й у наступні періоди навчання та розумового розвитку. Ця школа є фундаментом творчих розумових сил, необхідних для опанування нових знань. «Уроки мислення» проходили не в буденній класній кімнаті, а на лоні природи, серед співу птахів, дзижчання бджіл, шелесту листя[5, с. 254]. В. Сухомлинський наголошував: «Процес навчання читання й писання буде ефективним, якщо грамота стане для дітей яскравим, захоплюючим шматком життя, сповненим яскравими образами, звуками, мелодіями. Те, що дитина повинна запам'ятати насамперед має бути цікавим. Навчання грамоти варто пов'язувати з малюванням. Кожна літера у свідомості дитини пов'язується з наочними образами, тому легко запам'ятовується і все слово, і кожна літера. Так, наприклад, букву Р учні асоціюють з крапелькою роси [5, с. 81]. Завдяки таким урокам мислення вже у молодшому віці дитина свідомо дорожить тим, що вона – мисляча особистість. А без цього не може бути й мови про свідоме і дійове засвоєння знань. Василь Олександрович досить часто вдавався до проведення таких уроків. Вони займали третину від всієї кількості.

Практично будь-яке педагогічне дослідження певною мірою торкається розвитку творчих здібностей і виховання творчої особистості, оскільки педагогічний процес є творчим за своєю сутністю, включаючи творчість учня, вчителя, батьків, організаторів дозвілля, керівників самодіяльних гуртків і об'єднань. Багатство різноманітних визначень підтверджує те, що творчість – складний і багатогранний об'єкт дослідження. Справжнє творче життя починається з усвідомленого вибору чільної життєвої позиції. Наявність творчих здібностей, естетичної потреби – найсуттєвіші риси людини, адже потяг до краси, до творчості, закладений в ній природою. Загальновизнано, що без творчості не існує особистості. Творчий розвиток – це не лише досягнення навколишнього світу та вміння його організувати, а й вміння розуміти й певним чином взаємодіяти з ним, усвідомлювати свою самостійну та індивідуальну силу. Завдання педагогів і батьків – створити можливості для розвитку. Динаміка творчого розвитку залежить від раннього виховного досвіду, роботи з дитиною як з індивідуальністю, шанобливого ставлення до її поглядів і тонких почуттів, підготовки до здійснення самостійного життєвого вибору [3].

Висновки. Отже, формування творчої особистості – одне з важливих завдань педагогічної теорії та практики на сучасному етапі розвитку, адже кожен вчитель ставить перед собою завдання, які спрямовані на створення умов розвитку творчого потенціалу кожного учня. Нині формування і розвиток творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку являють собою одне з найважливіших питань, що вирішуються в початковій школі. Саме

вони допомагають розкритися дитині в повній мірі, створювати щось нове, незвичайне, що дає змогу засвоїти нові знання про світ або почуття, сформувати нове ставлення до дійсності.

Література

- 1 Біла І.М. Психологія дитячої творчості / І.М. Біла – Київ: Фелікс, 2014. – 120 с.
2. Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття») [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://shkola.ostiv.in.ua/publication/code-97425C75B8CC>. - Назва з екрану.
3. Дзюба І. З криниці літ. / І. Дзюба. Т. 2. – Київ : Обереги – Гелікон, 2001. – 152 с.
4. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори: в 5 т. – Київ : Рад. школа, 1977. – Т. 3. – 538 с.
5. Сухомлинський В.О. Вибрані твори / В. О. Сухомлинський // Т 5. – Київ : Видавництво «Радянська школа», 1977. – 1977. – 638 с.
6. Тлумачний словник [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://eslovnyk.com>. – Назва з екрану.

О.Д. Граб,
провідний концертмейстер,
кафедри мистецьких дисциплін дошкільної та початкової освіти
Вінницького державного педагогічного університету
Імені Михайла Коцюбинського

ФОРМУВАННЯ ХОРОВОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТА ЯК СКЛАДОВОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Постановка проблеми. Культурологічні підходи до фахової підготовки вчителя набули в наш час особливої актуальності, адже достатня культура вихователя обумовлює належну культуру його вихованців. Загальна культура особистості визначається як рівнем освіченості, вихованості, так і рівнем оволодіння духовними цінностями суспільства. У вужчому розумінні культура - це сфера духовного життя особистості, що охоплює насамперед систему виховання, також освіти і духовної творчості, особливо мистецької. Тому значне місце в загальній культурі майбутнього вчителя початкових класів посідає музична освіта, а виховання музичної, зокрема, хорової культури студента є одним із важливих завдань вищої педагогічної освіти.

Важливим засобом виховання хорової культури, формування естетичного світогляду, художніх смаків майбутнього вчителя є хоровий спів. Хорове мистецтво, як і рівень хорової культури в цілому, певною мірою визначає становлення духовності особистості студента, її найкращих моральних якостей. Отже, хорова культура особистості педагога – важлива ланка музичної освіти, складова професійної підготовки майбутнього вчителя.

Хорова культура це сукупність якостей музичної діяльності і свідомості особистості студента, які розкривають міру освоєння ним хорової культури суспільства, а також творчої діяльності у галузі хорової музики. Хорову культуру студента характеризують також розвинуті музичні здібності з умінням відчувати зміст вокально-хорової музики; індивідуальний, соціально-художній досвід у сфері хорового мистецтва; здатність до осягнення, осмислення й переживання вокально-хорових творів, грамотного і виразного їх виконання, хорової імпровізації, оцінного ставлення до явищ хорової та музичної культури в цілому [3;9;12]

З огляду на актуальність проблеми, метою статті є розкриття освітньо-виховного потенціалу хорової музики у професійному становленні майбутнього педагога, що передбачає докорінне оновлення змісту, форм і методів професійної підготовки вчителя.

Аналіз попередніх досліджень. Для вчителя початкових класів, як фахівця в галузі педагогіки та мистецтва, сформованість хорової культури є надзвичайно важливим фактором його успішної професійної діяльності. Проблема хорової культури знайшла відображення у низці праць, серед яких (Л.Виготський, О.Леонтьєв, В.Петровський, С.Рубінштейн, Б.Теплов